

El buit historiogràfic de Mossèn Clapés. La Guerra dels Segadors (1640-1652)

XAVIER MARTÍN VILÀ

Estudiant del Grau en Història per la Universitat Autònoma de Barcelona

El mossèn andreuenc Joan Clapés i Corbera va dedicar nombrosos anys de la seva vida a l'estudi i la investigació dels fets més significatius ocorreguts al llarg de la història catalana a la vila de Sant Andreu de Palomar. En aquest article s'ha decidit prendre com a punt de partida per a l'estudi sobre mossèn Clapés i les seves investigacions un dels fets que van situar Sant Andreu en el centre de les mirades de Catalunya, de la monarquia hispànica i dels rivals i aliats d'aquesta monarquia. Es tracta de la Guerra dels Segadors, que va durar dotze anys. Començà l'estiu del 1640 i va cloure durant la tardor del 1652, amb el setge castellà de Barcelona, durant el qual la ciutat va quedar rodejada i es van ocupar les poblacions del Pla, inclosa Sant Andreu. Resultà una dura derrota per a Catalunya i les seves llibertats institucionals.

Mossèn Clapés va fer una acurada i minuciosa descripció dels esdeveniments esdevinguts a Sant Andreu de Palomar el 22 de maig, el 7 de juny i l'estiu del 1640. Aquests fets i d'altres de gran conflictivitat van resultar els desencadenants de la Guerra dels Segadors. Mossèn Clapés, però, no va introduir en la seva obra *Fulles Històriques de Sant Andreu de Palomar*, editada el 1930-1931, el que va passar a la seva vila durant aquell conflicte més enllà del desembre del 1640. Quina fou la causa que motivà el prevere Joan Clapés a no continuar posant per escrit a les *Fulles Històriques* el desenvolupament d'aquells episodis després de l'hivern de 1640, tan lligats a l'inici a la vila andreuenc? Podria que ser que no disposés de documentació suficient sobre aquests fets? Tal vegada Sant Andreu havia deixat de ser un indret clau per al desenvolupament del conflicte? O bé el mossèn es va deixar guiar pel corrent historiogràfic predominant del moment?

Per resoldre aquestes qüestions caldrà analitzar el que va succeir al Pla de Barcelona al llarg dels dotze anys que durà la Guerra dels Segadors. Més tard, s'intentarà donar resposta, mitjançant l'obra de mossèn Clapés, al motiu d'aquest buit, amb exemples d'altres investigadors de començament del segle xx que van poder presentar aquest mateix recurs historiogràfic d'omissió de certs esdeveniments puntuals de la Catalunya medieval i moderna.

DEL QUE ENS PARLÀ MOSSÈN CLAPÉS. L'INICI DE LA REVOLTA DELS SEGADORS

A finals de la primavera del 1640, els pagesos i els segadors d'arreu de Catalunya es reuniren a Sant Andreu de Palomar, no pas per ser contractats per a la sega anual sinó per presentar les seves reclamacions davant de les autoritats catalanes. Era la culminació d'un llarg malestar que s'havia anat gestant entre la pagesia catalana. La principal causa d'aquest malestar va ser la

Unió d'Armes¹ proposada pel comte duc d'Olivares l'any 1626, motivada per l'inici de la Guerra dels Trenta Anys,² principalment centreeuropea.

Aquesta iniciativa va situar en el mateix marc de recaptació fiscal i aixecament de lleves tots els territoris de la monarquia, inclosa Catalunya. El projecte d'Olivares va ser refusat per les Corts catalanes en diverses ocasions, amb l'objectiu d'intentar atenuar la crispació social que ja existia a causa dels allotjaments de tropes castellanes a la zona nord del Principat. L'any 1635, França es va situar en el bàndol contrari a la monarquia hispànica, en el marc de la guerra europea, i va convertir Catalunya en camp de batalla.

El conflicte ja era dins del Principat, i tot i que mai no es va aplicar la Unió d'Armes, existia la por que s'acabés executant. A més, calia allotjar milers de tropes castellanes arreu de Catalunya, i amb l'avenç dels francesos des dels Pirineus les poblacions conquerides pels gals també haurien d'allotjar les tropes nouvingudes. En tots dos casos, tant els exèrcits castellans com els francesos abusaren i vexaren la població catalana fins a extenuar-la, i es van afegir, així, més greuges per a les futures reclamacions en forma de revolta. Així mateix ho va presentar mossèn Clapés quan es va referir d'aquesta manera als abusos castellans: "Les vexacions eren complexes i generals" o "El diumenge següent, dia 20, una ambaixada del Consell de Cent denunciava als inquisidors els sacrilegis comesos per les tropes [...]".³

També van augmentar significativament el nombre de lleves catalanes i les càrregues tributàries necessàries per aturar la invasió francesa. Alhora, va començar una crisi de subsistència al camp, fet, d'altra banda, que solia acompanyar qualsevol situació de conflicte social. Els diputats de l'Administració catalana que defensaren les reclamacions d'aquells que no gaudien de privilegis senyorials o institucionals, foren empresonats per oposar-se a les decisions de la Corona. N'és un exemple el diputat militar Francesc de Tamarit.⁴

Bona part de la pagesia, que es trobava en unes condicions miserables, no va tolerar tants greuges i va decidir fer valdre les seves reclamacions davant dels representants del monarca Felip IV a Barcelona. Una multitud de catalans s'aixecaren en sometent per atacar les tropes castellanes que s'excedien amb la població autòctona, tal com mossèn Clapés va explicar en les *Fulles Històriques*: "No trobant els catalans justícia en el Rei, determinaren respondre els contrafurs de la tropa, repel·lint-los en diferents poblacions com a Santa Coloma de Farners, a la Selva i Empordà".⁵

Tots aquests membres del sometent d'arreu de Catalunya decidiren marxar cap a Barcelona, i van coincidir amb nombrosos segadors que es reunien a Sant Andreu per ser contractats per a la sega d'aquell any 1640, els quals compartien les mateixes queixes i aspiracions en contra dels abusos dels exèrcits del monarca Felip IV. Com va presentar mossèn Clapés, el dia 21 de maig es van reunir a Sant Andreu de Palomar.⁶ L'endemà van agafar el Sant Crist de la parròquia andreuena, amb el permís del senyor rector, i es van dirigir a Barcelona per fer valdre les seves

1 Proposta política, militar i financera presentada pel comte duc d'Olivares l'any 1626, amb l'objectiu de formar un exèrcit comú per a tots els territoris de la monarquia de Felip IV, a fi de crear unes forces capaces de derrotar els enemics de la Corona en la Guerra dels Trenta Anys (1618-1648).

2 Conflicte europeu en què s'implicaren les principals potències del continent, com el Regne Unit, el Sacre Imperi Romanogermànic, els Països Baixos, la monarquia hispànica o França, a partir del 1635.

3 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 14.

4 Diversos autors (2014): pàg. 281-284.

5 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 15.

6 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 16.

reclamacions. Un cop van ser dins la ciutat, van alliberar el diputat militar Francesc de Tamarit, entre d'altres. Durant les jornades següents els segadors i el sometent mantingueren les hostilitats en contra dels homes del rei. Finalment, el dia 7 de juny, diada del Corpus, un aldarull entre segadors i homes del virrei va tornar a encendre la metxa de la revolta, i els avalotats ajusticiaren el virrei de Catalunya. Aquest fet va representar un desafiament directe a l'autoritat del rei, i des d'aquell moment ja no hi va haver marxa enrere. La revolta es va convertir en un conflicte armat i Catalunya va declarar la guerra a Felip IV.

Després de l'assassinat del virrei, els membres de l'Administració partidaris de les polítiques dutes a terme pel comte duc d'Olivares i el rei van ser perseguits pels revoltats, tal com va descriure mossèn Clapés.⁷ D'ençà d'aquests últims avalots, el prevere va fer un salt temporal en la seva obra fins a les acaballes de l'any 1640. Va presentar uns aldarulls populars en contra dels jutges de l'Audiència, que van tenir lloc el dia 24 de desembre, i la decisió dels membres del Consell de Cent de resguardar les monges de Pedralbes dins de la ciutat el dia 31 del mateix mes, pel temor de nous aldarulls extramurs. Més enllà d'aquesta última data, mossèn Clapés no esmenta ni tan sols el fet que va comportar la fi del conflicte, malgrat que Sant Andreu era un dels escenaris. Aquest salt històric que trobem en les *Fulles Històriques* ens porta directament a la Guerra de Successió, llevat d'un breu paràgraf en què se'n presenta un episodi d'una segona revolta popular catalana viscuda entre 1688 i 1689, en la qual, segons sembla, la vila de Sant Andreu hi va tornar a estar plenament implicada. Més tard en parlarem amb més profunditat.

No obstant això, cal saber com va continuar la Guerra dels Segadors i com va cloure. I, sobretot, també cal saber per què el mossèn andreuenc no en fa cap menció. Com veurem a continuació, el desenvolupament dels conflictes tornà a Sant Andreu i a la rodalia.

ALLÒ DE QUÈ MOSSÈN CLAPÉS NO PARLÀ

• DE LA REVOLTA A LA GUERRA DELS SEGADORS •

A principis del 1641 les autoritats catalanes, entre les quals destacaven personalitats com Pau Claris, van decidir la secessió respecte de la monarquia hispànica i proclamar la República de Catalunya, aliada de França. Uns dies més tard, les derrotes catalanes davant dels exèrcits castellans van conduir les autoritats del Principat a trobar una solució a fi de capgirar el curs del conflicte. La sortida que trobaren fou integrar Catalunya al regne de França. La unió es va fer oficial el 23 de gener del 1641, i va tenir efectes positius per a la causa francocatalana, com ara la victòria de la Batalla de Montjuïc, tres dies després de la unificació amb la monarquia gal·la. Les tropes castellanes foren repel·lides quan intentaven retornar Barcelona a l'obediència hispànica. Des d'aleshores es van anar succeint diverses campanyes en què els catalans i els francesos posaren setge a les ciutats de Tarragona i Lleida, entre d'altres, encara que els resultats foren força diferents. En el cas de la ciutat de Tarragona, els catalans mai no van aconseguir recuperar-la, mentre que Lleida sí que es va recuperar. Però l'any 1644 el mateix monarca Felip IV la va aconseguir prendre.

La situació interna de França, amb esclats de revolta en contra del govern regent de la corona del futur rei Lluís XIV, coneguda com «la Fronda», va comprometre la presència de tropes franceses al Principat, que van acabar marxant al regne del nord per abatre els revoltats. Això va permetre als castellans avançar en el front català.

---

7 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 22.

L'any 1648 va finalitzar la Guerra dels Trenta Anys, però tant França com la monarquia hispànica continuaren la seva guerra. Tots dos bàndols van poder concentrar tropes repartides fins aleshores per tot Europa, als fronts del nord, a prop de Flandes, i al sud de França i a Catalunya. Mentre que en la zona nord els francesos aconseguiren victòries significatives, a Catalunya la guerra tornava a atansar-se a la capital del Principat, a inicis de l'any 1651, i això podia voler dir que Sant Andreu en podria patir les conseqüències.

L'esclat de revoltes dins de França contra l'administració de la regència del futur monarca Lluís XIV, obligaren molts dels efectius gals desplegats per Catalunya a marxar al nord del Rosselló. Així, doncs, tot i les primeres victòries de les tropes francocatalanes, la guerra s'anà decantant cap al bàndol castellà.

• EL SETGE DE BARCELONA I EL SEU PLA (1651-1652) •

Feia més de deu anys del Corpus de Sang iniciat a Sant Andreu el 1640 quan l'exèrcit del rei Felip IV rodejà la ciutat de Barcelona i estengué el seu nombrós exèrcit per tot el Pla. Des de l'Hospitalet, passant per Sants, Sarrià, Pedralbes, el convent de Gràcia, Horta, Sant Andreu de Palomar, fins a Sant Martí de Provençals, els terços d'arreu dels territoris de la monarquia hispànica formaren un cinturó de setge l'estiu del 1651 que impedia la sortida o l'entrada a la ciutat.⁸ Durant els mesos que duraria la presa de Barcelona, les poblacions de la rodalia se n'endugueren la pitjor part.

En els últims dies del mes de juliol i els primers del mes d'agost del 1651, els exèrcits castellans comandats pel marquès de Mortara i d'Olias arribaren al Pla de Barcelona procedents del sud-oest. La circumvallació de setge estigué enllestida en pocs dies i, a finals d'aquell mateix més d'agost, ja era gairebé impossible sortir del Pla o entrar-hi sense haver de traspasar el cordó de setge castellà. En zones com Sarrià, Pedralbes, Sants i Montjuïc (no pas al castell, que es mantingué en poder dels defensors durant tot el setge), els castellans s'hi fortificaren, ja que les seves tropes de refresc procedien del sud-oest, principalment de la ciutat de Lleida.

L'objectiu primordial dels atacants fou impedir el pas de tropes o aliments dins de la ciutat, sobretot des del camí del Vallès, que era l'utilitzat per les tropes de reforç franceses, ja que era la ruta més ràpida des de França.⁹ Aquesta via afectava principalment Sant Andreu de Palomar i la zona de l'actual districte d'Horta-Guinardó. Tots dos indrets protagonitzaren nombroses escaramusses encapçalades per les tropes francocatalanes que venien del nord per ajudar la Ciutat Comtal. Solien situar-se per les muntanyes de Collserola a fi d'emboscar la rereguarda castellana.¹⁰ Cap d'aquestes topades entre els castellans i els francocatalans no van ser documentades per mossèn Clapés, tot i que Sant Andreu i les terres pròximes, com ara la serra de Collserola, van tenir una gran importància en el desenvolupament del setge.

Tanmateix, restava una part del Pla molt ben fortificada dins del cordó de setge. Es tractava de la zona de Sant Martí de Provençals, que tenia la capacitat de servir com a port improvisat perquè hi desembarquessin tropes provinents del sud, i de mantenir aprovisionades les naus castellanes que bloquejaven els molls i les drassanes de Barcelona.

---

8 Torres, X. (2006): pàg. 253.

9 Diversos autors (2014): pàg. 84.

10 Autor desconegut (1652): pàg. 140.

DETALL D'UN OLI ITALIÀ DEL 1652 SOBRE EL SETGE DE BARCELONA EN MANS LES TROPES CASTELLANES. ES POT VEURE JOAN JOSEP D'ÀUSTRIA PLANIFICANT OPERACIONS DE COMBAT DES DE LA ZONA DE SARRIÀ; AL FONS ES VEU BARCELONA. AUTOR: PANDOLFO RESCHI. GALERIA CORSINI.

A mesura que passaven els mesos s'anaren succeint episodis diversos que semblaven donar esperança a la causa catalana, com ara l'arribada de queviures, armes i homes dins de naus franceses o catalanes, que van aconseguir sortejar el bloqueig de les galeres castellanes i trencaven momentàniament el cordó de setge, i l'anada i vinguda d'embarcacions de guerra de França repel·lides pels hispànics. També en són mostres les emboscades que miquelets, sometents i exèrcit francocatalà van dur a terme a la serra de Collserola. De totes maneres, tots aquests fets només serviren per allargar un setge sentenciat per forces superiors a la voluntat humana.

La pesta, epidèmia que delmava qualsevol regió ràpidament, fou l'origen del contagi

iniciat l'any 1651 que va causar estralls entre els barcelonins i les tropes d'arreu que romanien intramurs a l'espera dels atacs de l'enemic.¹¹ Els brots de pesta, però, començaren a afectar les guarnicions castellanes i, per tant, les viles del Pla. La mortaldat no distingí pas entre homes d'armes, vilatans o ciutadans. Ara calia aconseguir rendir la ciutat, ja que en ambdós costats dels murs de Barcelona la pesta liquidava els efectius capaços de combatre.

Joan Josep d'Àustria, el fill il·legítim del rei Felip IV, fou enviat a comandar el setge de Barcelona per prendre-la en el seu nom i forçar-ne la rendició, per evitar així la pèrdua de més homes d'armes a causa de la pesta i la guerra, i poder-los destinar al més aviat possible a altres fronts. La rogalia de Barcelona va caure a mesura que els castellans es feien forts al Vallès i impedièn l'arribada de tropes francocatalanes des del nord del Principat. Així, doncs, als resistents de la Ciutat Comtal no els va quedar cap més remei que rendir la ciutat davant Joan Josep d'Àustria el 13 d'octubre del 1652. La conferència per determinar les clàusules de la capitulació va tenir lloc al Mas Guinardó, a l'actual districte d'Horta-Guinardó.¹²

En nom del monarca, Joan Josep d'Àustria oferí un Perdó Reial que posaria fi a la Guerra dels Segadors, a canvi de mantenir la major part dels drets i institucions catalanes. No obstant això, el rei Felip IV es reservà el dret d'insacular o desinsacular els membres de la noblesa, el clergat i les elits ciutadanes catalanes. Aquest privilegi permetria als successius reis controlar la designació entre els seus aliats dels càrrecs principals dins de les institucions polítiques del Principat.

11 Betrán Moya, J. L. (1990): pàg. 255-258.

12 Torres, X. (2006): pàg. 259.

Aquesta solució va ser acatada en un primer moment, encara que alguns anys més tard es va convertir en un dels desencadenants de noves revoltes i de la Guerra de Successió. Tanmateix, el conflicte amb França continuava. Finalment, després de set anys més de lluites a Catalunya, el 7 de novembre del 1659 es va signar el Tractat dels Pirineus, que va posar fi a la guerra entre les monarquies hispànica i francesa. Alguns dels acords signats van resultar nefastos per a Catalunya, tant des del punt de vista territorial com administratiu. Un d'aquests acords va ser la cessió a França de la Catalunya del Nord, que comprenia el Rosselló, la Cerdanya, el Conflent i el Vallespir.

Les atrocitats que comportà el setge per part d'ambdós bàndols es van fer paleses en el territori un cop atorgat el Perdó Reial. A diferència dels estaments privilegiats de Barcelona i la rodalia, els quals podien fugir a les seves residències i allunyar-se, així, de la sang, el foc i la pólvora, aquells pagesos i petits artesans dels voltants de la capital del Principat que no tenien els mitjans per anar-se'n, van haver de romandre a les viles del Pla o es van haver de refugiar dins de la ciutat. Centenars de cases, monestirs i convents, infraestructures com ponts, camins o molins, van ser cremats, bombardejats o esfondrats pels exèrcits francocatalans i les tropes castellanques, amb l'esperança de debilitar l'enemic amb aquests actes. Altres atrocitats, malauradament habituals en qualsevol conflicte, també hi foren presents. Les violacions, raptos, tortures o assassinats de tota mena van provocar que la població del Pla disminuís notòriament. Els habitants de Sants, Sant Martí de Provençals o Sant Andreu de Palomar no van poder aturar aquest procés, ja que es tractava dels danys col·laterals d'un setge en què l'objectiu primordial era capturar o fer resistir Barcelona.

EL PRINCIPAT A COMENÇAMENT DEL SEGLE XVII, ENCARA AMB LA CATALUNYA DEL NORD REPRESENTADA. INSTITUT CARTOGRÀFIC I GEOLÒGIC DE CATALUNYA.

La derrota catalana davant dels castellans podria ser el motiu principal que devia influir en mossèn Clapés per ometre aquells episodis en les *Fulles Històriques*. No obstant això, el prevere andreuenc sí que descriu la derrota barcelonina de l'onze de setembre del 1714 i la Guerra de Successió i concretament com es desenvoluparen aquests fets a Sant Andreu. Per tant, quines devien ser les raons per les quals Joan Clapés no continuà presentant els fets de la Guerra dels Segadors més enllà del desembre del 1640? Per respondre-ho, caldrà tornar a recuperar les qüestions que es s'han presentat a l'inici de l'article: podria ser que no hagués disposat de prou documentació sobre aquests fets? És possible que Sant Andreu hagués deixat de ser un indret clau per el desenvolupament de la revolta? O mossèn Clapés es deixà endur pel corrent historiogràfic predominant en aquella època?

PER QUÈ MOSSÈN CLAPÉS NO TRACTÀ ELS ANYS SEGÜENTS AL 1640 DE LA GUERRA DELS SEGADORS

Les fonts principals, com dietaris o cròniques, de les quals nodrí la seva obra són tan vàlides que fins i tot s'utilitzen encara a dia d'avui, com a documentació necessària per dotar de rigor i veracitat qualsevol publicació. Algunes d'aquestes obres foren els dietaris del Consell de Cent, els de la Generalitat o les *Rúbriques de Bruniquer*. Tota aquesta mena de documentació presenta amb força detall un trencaclosques d'informació que, si es compon correctament, pot oferir informació directa o indirecta de Sant Andreu, gairebé any per any, des de la fi de l'edat mitjana fins al segle XVIII. Per tant, la manca de documentació no és un motiu pel qual mossèn Clapés es pogués decidir a deixar de banda els fets de la Guerra dels Segadors i del que va passar a Sant Andreu de Palomar més enllà del desembre del 1640.

Només començar el capítol sobre la Guerra dels Segadors,¹³ mossèn Clapés presenta el motiu pel qual no tractaria el curs ni la fi del conflicte iniciat a Sant Andreu: "amb aquesta redacció quedarà plenament historiada, documentalment, la guerra en la part que intervingué nostra població, amb molts segadors i pagesos, presidits pel Sant Crist de la Parròquia". Així, doncs, com ja s'ha comentat anteriorment, per a mossèn Clapés Sant Andreu no va ser clau en el desenvolupament de la guerra ni en el setge que posà fi al conflicte l'any 1652. Per tant, aquesta va ser una de les causes per les quals mossèn Clapés va decidir no introduir fets en la seva obra que no tinguessin una relació estricta amb Sant Andreu o que no mostressin un protagonisme clar de la vila. Però encara hi ha un darrer motiu.

Mossèn Clapés va dur a terme una investigació exhaustiva dels moments que ell considerava més significatius de la història de Sant Andreu dins de la història de Catalunya. En molts casos el mossèn andreuenc decidí introduir en la seva obra, *Fulles Històriques de Sant Andreu de Palomar*, les intervencions puntuals que tingué Sant Andreu en fets destacats pel corrent historiogràfic catalanista predominant en els últims anys del segle XIX i les primeres dècades del segle XX. Alguns d'aquests foren la Guerra Civil Catalana (1462-1472), la Guerra dels Segadors (1640-1652), la Guerra del Catalans, en el marc de la Guerra de Successió Espanyola (1701-1714), o la Guerra del Francès (1808-1814).¹⁴

Segons aquesta historiografia, l'estudi de tots aquests conflictes se solia especificar en un moment concret, ja fos el setge de Barcelona per les tropes del rei Joan II d'Aragó l'any 1462, el

---

13 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 18.

14 Mossèn Clapés va fer ús de "Guerra de la Independència" per referir-se a la "Guerra del Francès".

Corpus de Sang i l'inici de la Guerra dels Segadors l'any 1640, la derrota de l'onze de setembre de 1714, o l'ocupació de la Ciutat Comtal per part dels exèrcits napoleònics l'any 1808. En tots els casos van ser esdeveniments lligats a l'intent de controlar Barcelona i, per tant, Catalunya, mitjançant setges o repressió militar. Així, doncs, la resistència de la capital del Principat simbolitzava la lluita contra l'absolutisme i l'opressió dels governants. Per tant, en tot allò que tingués relació amb Barcelona, totes les poblacions del Pla hi estarien més o menys implicades, i Sant Andreu no en seria una excepció. Com molts altres investigadors, mossèn Clapés va decidir no plasmar en les *Fulles Històriques* fets de Sant Andreu més enllà d'aquells fets més generals que ja destacava la historiografia catalanista de l'època. Seguint la tendència general, es va limitar a presentar els fets de la resistència catalana en contra de l'absolutisme que van tenir lloc a Sant Andreu de Palomar.

RESUMEN
DEL QUE HA OBRAT
LO MOLT ILLVSTRE
CONSISTORI DELS SENYORS
DEPVTATS, Y OYDORS DE COMPTES
del General del present Principat de Catalunya en lo present mes de Abril del corrét any 1688. des del dia que compareguè vn agregat de gent de diferents Vniverlitats en lo Lloch de Sant Andreu de Palomar, venint part de ella fins devant las Murallas de la present Ciutat de Barcelona, per lo major confuelo, y alivio de dita gent.

DETALL DE LA CRÒNICA DEL CONSELL DE CENT SOBRE ELS FETS OCORREGUTS A BARCELONA I A SANT ANDREU DE PALOMAR AL LLARG DE L'ABRIL DEL 1688. BC. F. BONSONS-9989.

Generalitat de Catalunya i el virrei, els revoltats barretines situats a Sant Andreu de Palomar van segrestar el bisbe de Barcelona, el qual s'havia desplaçat des de la ciutat per fer de mediador entre els barretines i les autoritats.

De ben segur que mossèn Clapés va tenir a les mans documents en els quals apareguessin fets tan destacables com aquest. Seguint els cànons que marcava la historiografia catalanista de l'època, Clapés no tenia interès a presentar una Catalunya dividida, com la que trobem la primavera del 1688. Mossèn Clapés en dedicà un breu paràgraf que s'inclou en el mateix capítol en què parla de Sant Andreu i de l'oposició a Felip IV,¹⁵ encara que no parla directament sobre l'episodi andreuenc i el bisbe, sinó d'un segon encerclament de revoltats barretines que tingué lloc l'any 1689. Així, doncs, mossèn Clapés s'allunyà de la historiografia catalanista més conservadora, en la qual només es presenten els conflictes entre nacions i no entre estaments socials. Fou un dels primers investigadors a presentar certs aspectes de la història catalana menys coneguts a causa de la seva càrrega social, encara que fos tímidament, amb una breu referència.

Com els va passar també a molts altres historiadors i estudiosos de la història de Catalunya, la Renaixença marcà profundament la manera de treballar de mossèn Clapés des de finals del

15 Diversos autors (2014): pàg. 95-109.

16 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 12.

segle XIX i a començament del segle XX. En el cas de mossèn Clapés, els seus escrits són representatius d'aquest corrent, ja que denotaven l'animadversió característica de bona part dels productors de la historiografia catalanista del moment per les institucions reials que actuaven al llarg de la història en detriment de Catalunya. N'és un exemple, en el mateix capítol en què ens presenta la Guerra dels Segadors, l'opinió manifesta que tenia mossèn Clapés del tracte que Felip IV tingué vers Catalunya: "Aquest fet [referint-se a l'inici de la Revolta dels Segadors] tingué lloc en temps de Felip IV, el qual era enemic declarat de Catalunya, d'ella trencà les Constitucions i la invadia de tropes castellanques que l'assolaren, robaren i violaren".¹⁷

Amb aquesta mena de declaració d'intencions, mossèn Clapés demostrà que formava part del corrent historiogràfic catalanista iniciat en la Renaixença, conjuntament amb altres grans historiadors catalans com Víctor Balaguer Cirera o Lluís Cutchet i Font.¹⁸ Les investigacions d'aquests autors, inclòs el mossèn andreuenc, es troben en un prisma molt concret. Les revoltes en contra dels monarques castellans (Joan II, Felip IV o Felip V) no eren una forma d'oposar-se a Espanya. L'oposició contra el despotisme i l'autoritarisme dels seus reis sorgia a partir de la voluntat dels monarques de castellanitzar tots els territoris hispànics de forma igual. Víctor Balaguer va escriure: "Jo vull i desitjo l'espanyolització de Catalunya; lo que no vull és la castellanització d'Espanya".¹⁹ L'objectiu dels historiadors era demostrar que Catalunya havia forjat una llibertat "democràtica" durant l'edat mitjana i que es va perdre a partir del segle XV, amb l'entronització dels Trastàmara castellans a la Corona d'Aragó.

Per tant, la presentació d'episodis com la Guerra dels Segadors o la Guerra de Successió són moments de la història en què Catalunya desafià l'opressió que patia sota els seus monarques espanyols. Aquests episodis, però, en algunes cròniques històriques, s'han reduït a simples fets puntuals, com el Corpus de Sang del 1640 o l'onze de setembre del 1714, ja que representaven el punt àlgid del desafiament i la lluita contra l'opressió. I, en canvi, tot allò que pogué passar més tard, com el setge de Barcelona el 1651 i el 1652, o els anys previs a la derrota catalana del 1714, no eren considerats prou rellevants com per presentar-los, ja que no eren el moment exacte i clau de l'esperit nacionalitzador que cercaven els intel·lectuals del tombant del segle passat.

Mossèn Clapés va ser un investigador del seu moment, que va saber adaptar-se al corrent historiogràfic que caracteritzà el període en el qual va dur a terme les seves recerques i reflexions. Tot i l'abundant documentació de la qual devia disposar, decidí mostrar només aquells moments més representatius de la història catalana que els lectors de les *Fulles Històriques* tenien l'interès a conèixer i aprofundir-hi. Sabia que el seu barri va ser protagonista en alguns casos dels grans fets de la història de Catalunya, però que en d'altres va ser secundari. Així, doncs, mossèn Clapés va ser l'encarregat de situar Sant Andreu dins de la història de Catalunya, ja que el seu ahir és i serà una de les peces fonamentals per construir el trencaclosques del present i el futur d'aquesta terra.

---

17 Clapés i Corbera, J. (1984): pàg. 13.

18 Simón i Tarrés, A. (1994): pàg. 200.

19 Simón i Tarrés, A. (1994): pàg. 199.

BIBLIOGRAFIA

- Autor desconegut. *Conquista de Cataluña por el Marqués de Olias y de Mortara*. Madrid: Universidad Complutense de Madrid, 1652.
- Betrán Moya, J. L. “Sociedad y peste en la Barcelona de 1651”. Dins *Manuscrits*. Núm. 8, gener del 1990. Bellaterra, 1990.
- Clapés i Corbera, J. *Fulles Històriques de Sant Andreu de Palomar*. Vol. II (primera edició del 1930-1931). Barcelona: Grup d'Andreuencs, 1984.
- Diversos autors. *Sant Andreu de Palomar. De Francesc de Tamarit al Decret de Nova Planta (1640-1716)*. Barcelona: Consell d'Edicions i Publicacions de l'Ajuntament de Barcelona, 2014.
- Simón i Tarrés, A. “Els mites històrics i el nacionalisme català. La història moderna de Catalunya en el pensament històric i polític català contemporani (1840-1939)”. Dins *Manuscrits*. Núm. 12, gener del 1994. Bellaterra, 1994.
- Torres, X. *La Guerra dels Segadors*. Lleida i Vic: Pagès Editoris i Eumo Editorial, 2006.